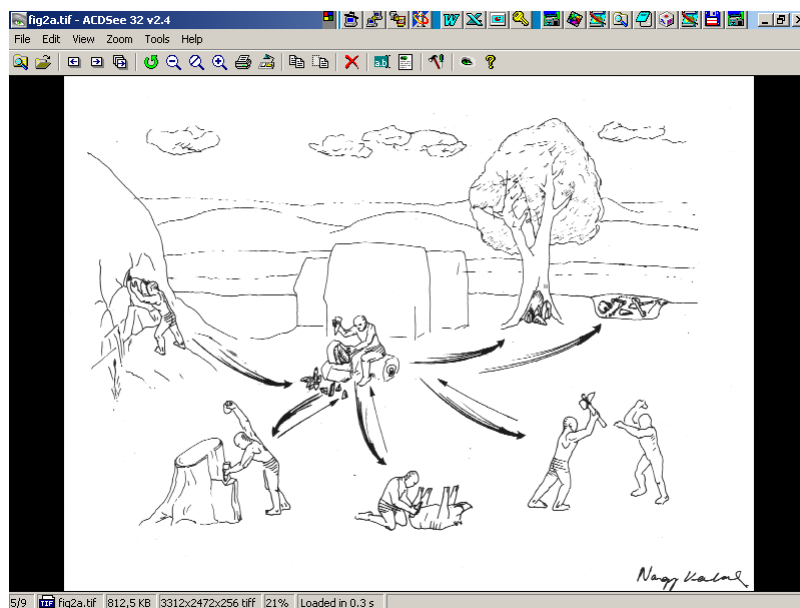

Archeometria - Régészeti bevezető 1.

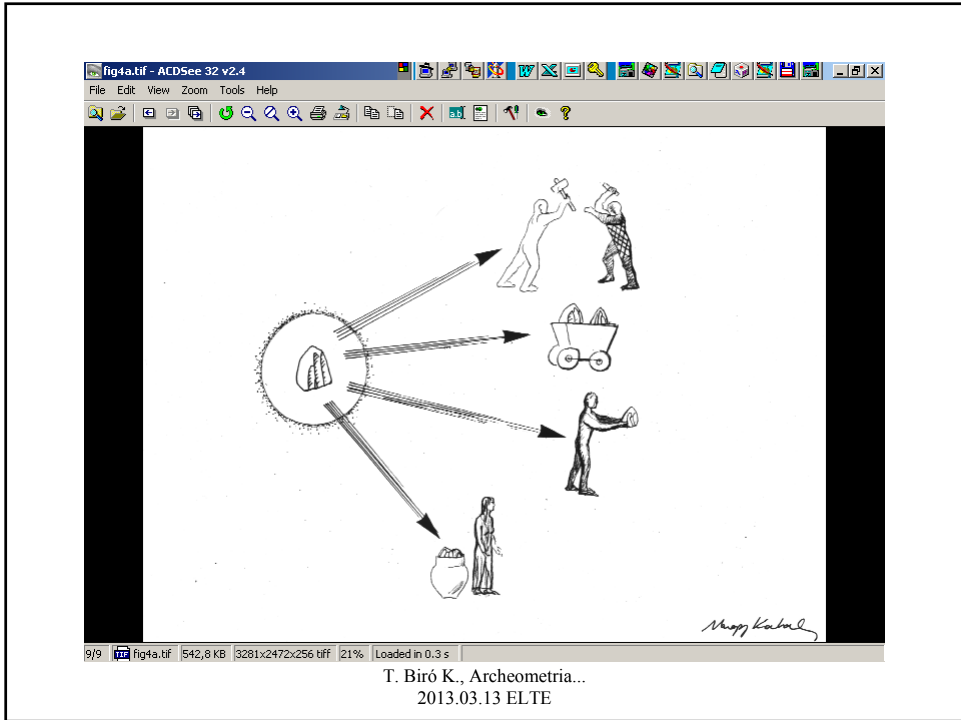
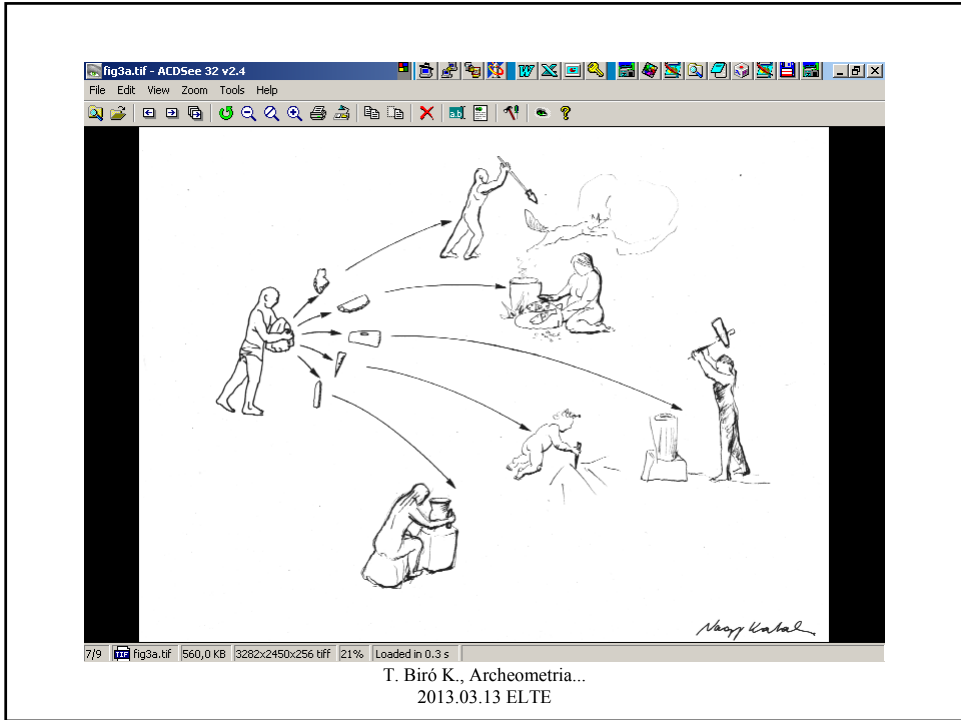
Pattintott kőszközök 2. – nyersanyagok; vizsgálati módszerek; magyarországi legfontosabb nyersanyagok

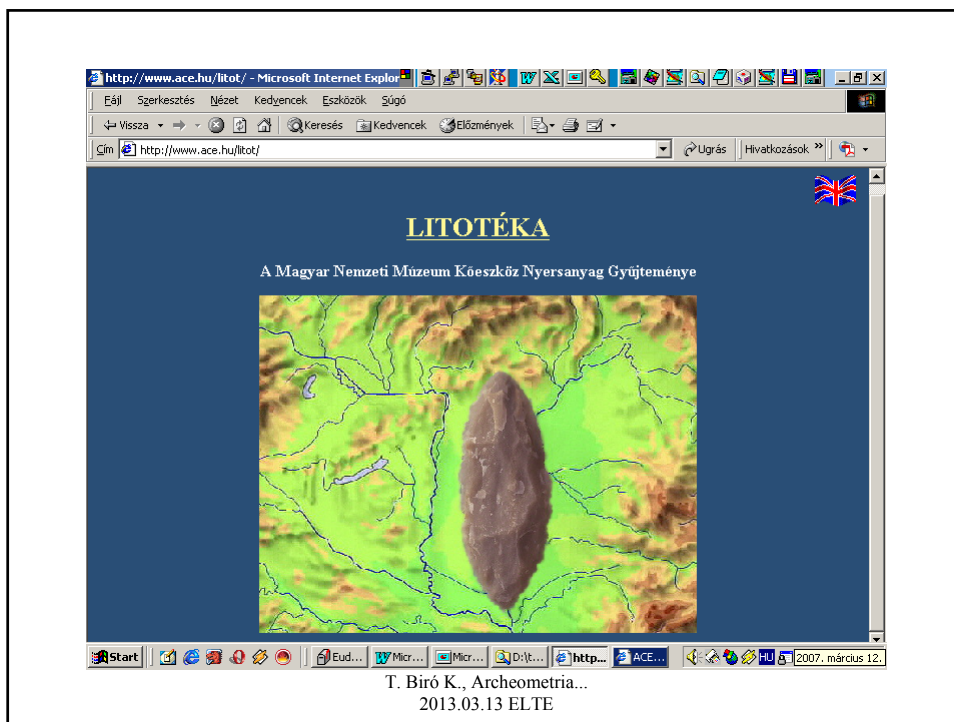
17:00 **Grzegorz Gil:** Geology and mineralogy of Polish nephrites

T. Biró K., Archeometria...
2013.03.13 ELTE

T. Biró K., Archeometria...
2013.03.13 ELTE

http://www.ace.hu/litol/index3.html - Microsoft Int...

Ejfel Szerkesztés Nézet Kedvencek Eszközök Söög

Vissza Kerésés Kedvencek Elözmények Ugrás Hivatkozások

Cím http://www.ace.hu/litol/index3.html

Mátra	Tájegység	Lékh. Sz.
Mátra	Gyöngyösorsosi - Döghöt	L. 86.040
Mátra	Gyöngyösorsosi - Döghöt	L. 86.041
Mátra	Gyöngyösorsosi - Éipatak völgy	L. 86.042
Mátra	Gyöngyösorsosi - Éipatak völgy	L. 86.043
Mátra	Gyöngyösorsosi - Éipatak völgy	L. 86.044
Mátra	Gyöngyösorsosi - Éipatak völgy	L. 86.045
Mátra	Gyöngyösorsosi - Éipatak völgy	L. 86.046

186-045

Név	Jáspis
Szinonimák	-
Geológiai kor	muocén
Genetika	üledékes
Elterjedés	L
Helyi kitermelés	W
Litotéka ltsz.	L. 86.045
Darab	2
Egyéb ltsz.	-
Ország	HUN
Régió	Mátra
Lelőhely	Gyöngyösorsosi - É-i patak völgy
Koordináta (lat.)	N 47.50
Gyűjtő	Biró K. - Dobosi V.
Koordináta (long.)	E 19.54
Lelőhely jellege	SG, A
Leírás	homogén, tömör, kagylós törésű
Anyagvizsgálat	-
Vízg. Szám	-
Csereanyag	T
Irodalom	Varga et al. 1975, Biró-Simán-Szakáll 1984

186-045

Cimoldal Tájegységek Lelőhelyek Közetfajták

T. Biró K., Archeometria...
2013.03.13 ELTE

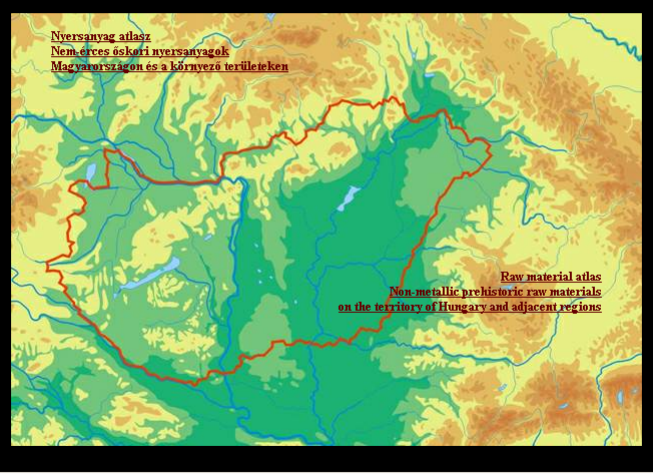
http://www.ace.hu/atlas/index.html - Microsoft Int...

Ejfel Szerkesztés Nézet Kedvencek Eszközök Söög

Vissza Kerésés Kedvencek Elözmények Ugrás Hivatkozások

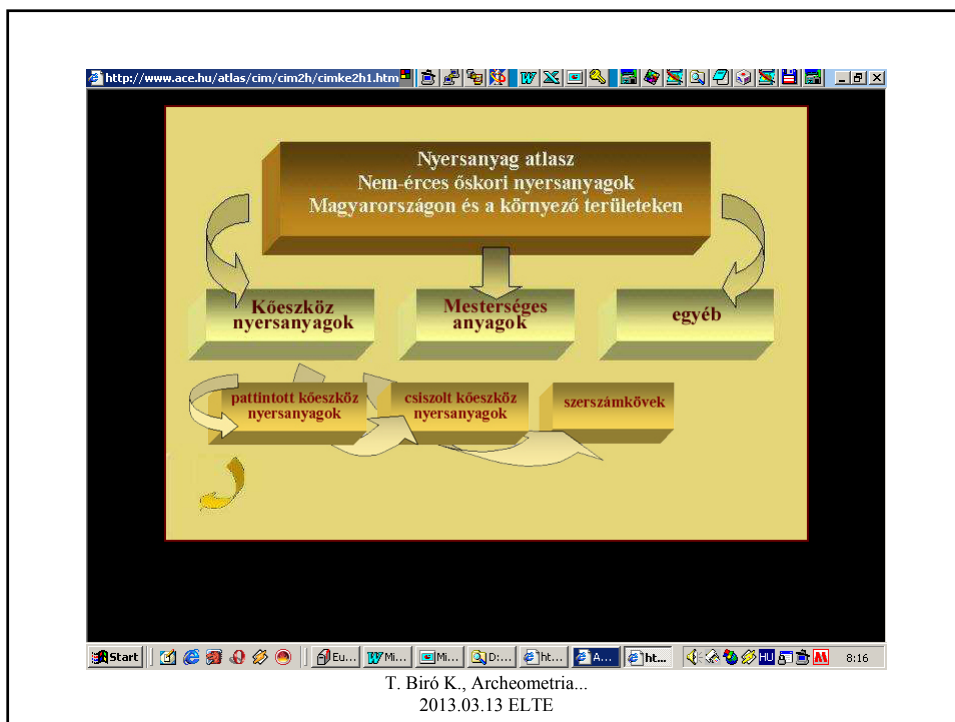
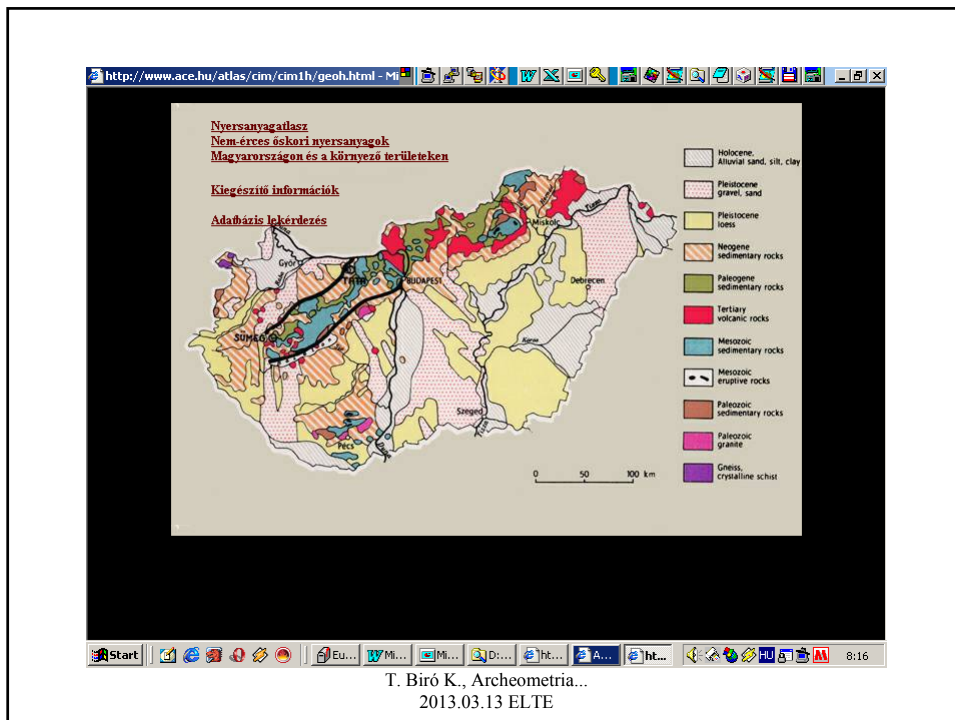
Cím http://www.ace.hu/atlas/index.html

Nyersanyag atlasz
Nem-érces ásványi nyersanyagok
Magyarországon és a környező területeken

Raw material atlas
Non-metallic prehistoric raw materials
on the territory of Hungary and adjacent regions

T. Biró K., Archeometria...
2013.03.13 ELTE

http://www.ace.hu/atlas/at/1-1/1-1h/1-1frmh.htm

obszidián

hidrotermális és limonikus kovaközetek

radiolit

tűskő

szarkő

egyéb üledékes kovaközetek

hegykisitály

„szeletai kvarcporfir”

kvarcit

8/6 lap

pattintott kőeszköz nyersanyagok

Chipped stone tool raw materials in Hungary

Key:

- Obsidián
- Radiolit
- Szeletai típusú porphyry
- Lávák and hydrothermal alkalis
- Homotone, chert
- Flint
- Others

T. Biró K., Archeometria...
2013.03.13 ELTE

http://www.ace.hu/atlas/at/1-1/1-1h/1-1frmh.htm

obszidián

hidrotermális és limonikus kovaközetek

radiolit

tűskő

szarkő

egyéb üledékes kovaközetek

hegykisitály

„szeletai kvarcporfir”

kvarcit

8/20 lap

„szeletai kvarcporfir”

- nyersanyagforrás terület
- bányá
- műhely
- régészeti lelőhely

(változatnév)

- nyersanyag
- csiszolat
- szarkő
- rodalom

„Szeletai” kvarcporfir (felztes-sávós metariolit):

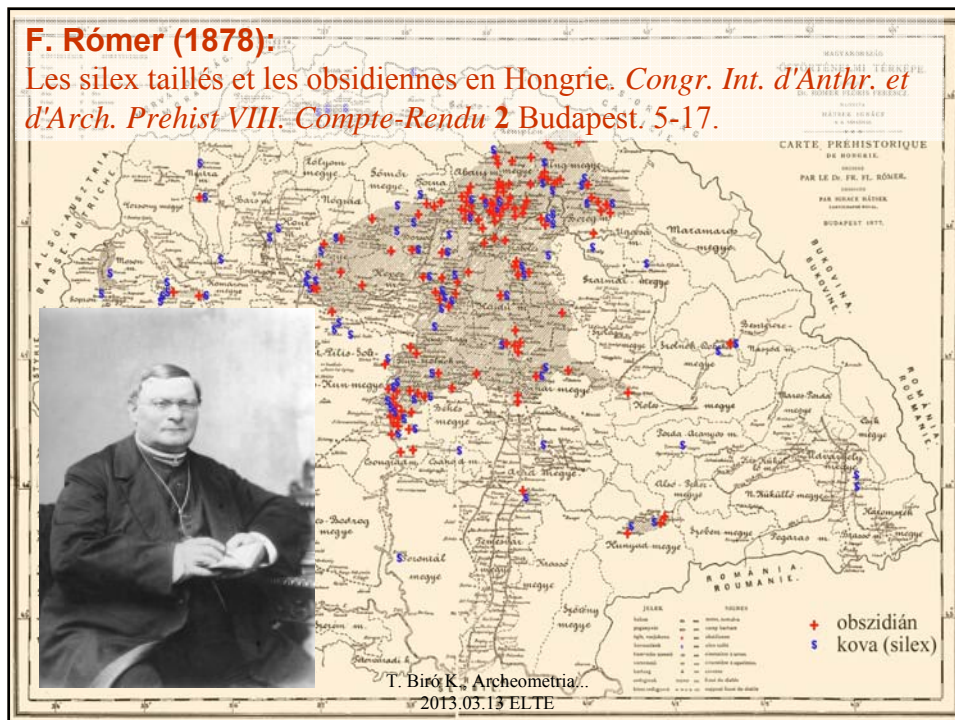
A „szeletai kvarcporfir” néven ismert nyersanyag egyike a magyarországi őskorban használt klasszikus nyersanyagoknak, egyben a magyarországi petroarcheológiai kutatások fejlődésének jellemző példája. A nyersanyagra már a legkorábbi paleolitik ásatások során felfigyelték, hiszen részben ez a kőzet szolgált a Miskolc-Bárcsonyházi szarkőkák nyersanyagául (Herman, 1893) – valamint az első, hitelesként elfogadott hazai őskorú ásatások (Szeletabarlang) kőeszközökének jellegzetes nyersanyaga (Kadic, 1909). A szarkő, levelesen elővált, zsírfényű nyersanyagot először tűzkőként írta le Papp Károly a Bükk-hegység földtani viszonyainak ismertetése során. (Papp, 1907). A Bükk-hegység barlangjában talált őskorú eszközök anyagvizsgálata során Vendl Aladár a jellegzetes nyersanyagot „hamuszürke kalcedon”-ként ismertette. (Vendl, 1930, 1933). A nyersanyagforrás pontos helyét a hatvanas évek elején ismerték fel a miskolci Tatar-árokban. Tóth Lajos és Vértés László vizsgálatai lehetővé tették a nyersanyag pontosabb meghatározását. Röntgen-difrakciós vizsgálat során kiderült, hogy ez a nyersanyag nem kovakőzet, hanem a Bükk-hegység trász időszakbel vulkáni tevékenységéhez kapcsolható gyengén átalakult magmás kőzet, amelyet az akkori nevezéktanuk megfelelően „kvarcporfir”-ként írtak le. A nyersanyagvizsgálatok újraértékelése során Ravaszné Baranyai Lívia a modern nevezéktanuk megfelelő névvel látta el a jól ismert nyersanyagot. (Ravasz-Baranyai in Dobosi, 1978). A nyersanyagot elsősorban a Bükk-hegység területén élő középső- és korai felső paleolitik kultúrák népe használta, mert kiválóan alkalmas bifaciális (két oldalról kialakított) eszközök készítésére. A nyersanyag őskorú elterjedéséről rendelkezésre álló adatokat legutóbb Simán Katalin gyűjtötte össze (Simán

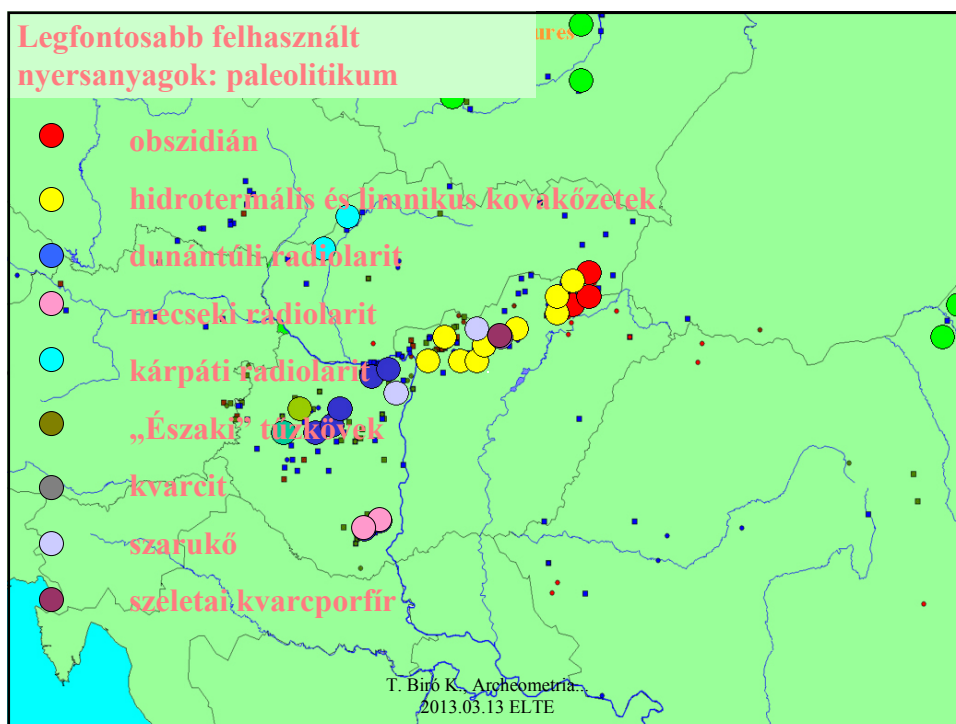
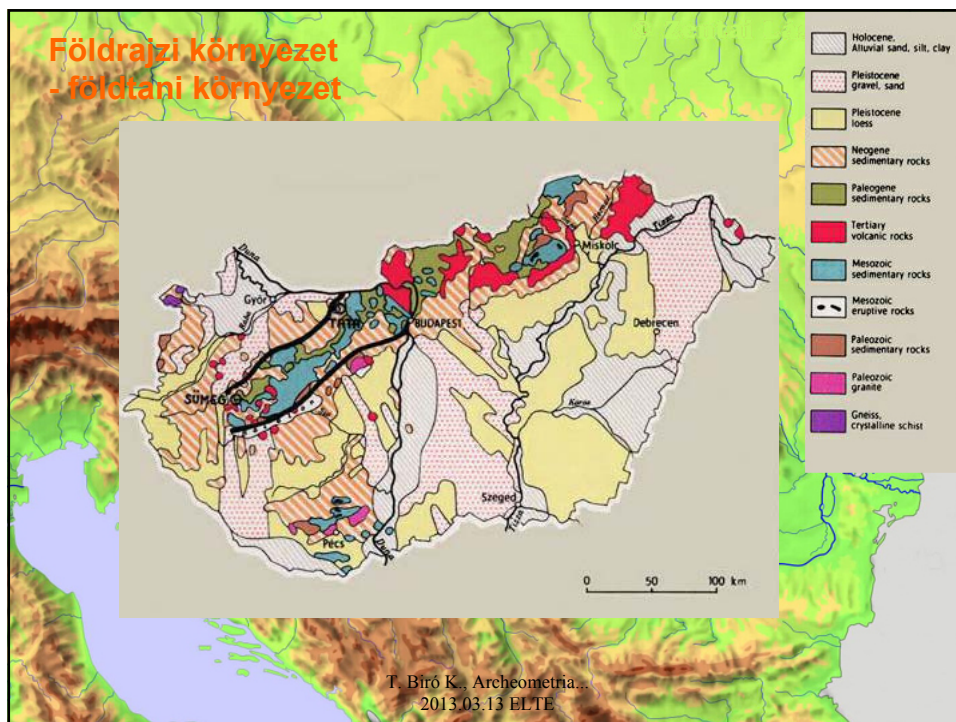
T. Biró K., Archeometria...
2013.03.13 ELTE

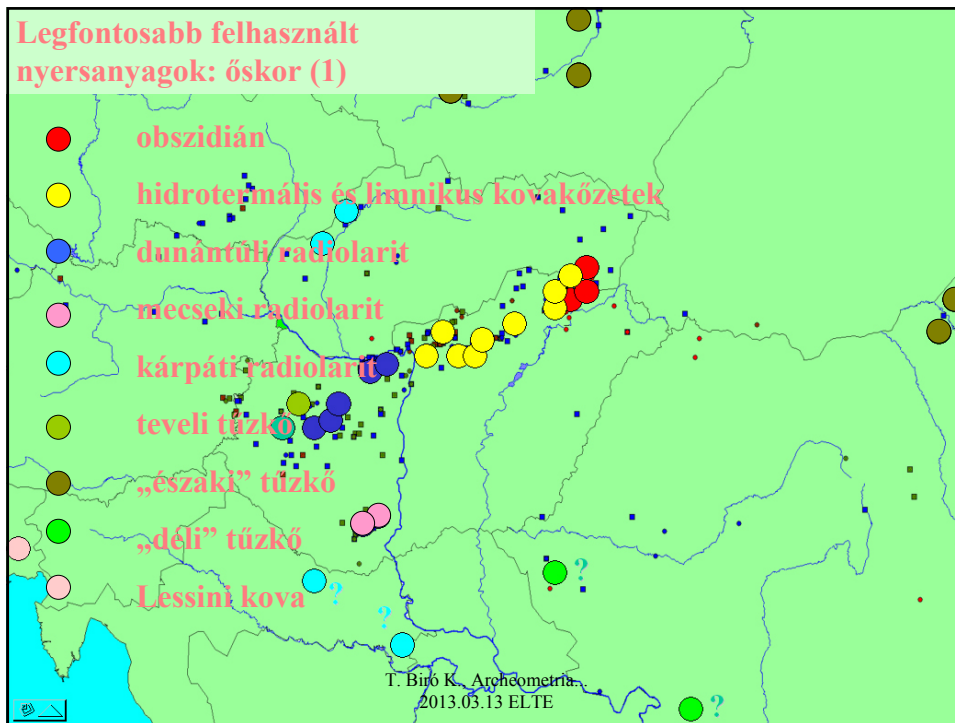
Pattintott kőeszközök 2.

első nyersanyagelterjedési térkép

T. Biró K., Archeometria...
2013.03.13 ELTE

anyagvizsgálati lehetőségek

- ◆ Vékonycsiszolat (TS)
- ◆ Röntgen diffrakció (XRD)
- ◆ Obszidián hidrációs korhatározás (OHD)
- ◆ Elektron és röntgen spektroszkópia (EDS, XRF)
- ◆ Fluid zárvány vizsgálatok (FIA)
- ◆ Neutron aktivációs vizsgálatok (NAA)
- ◆ Protonok által indukált röntgen és gamma spektroszkópia (PIXE-PIGE)
- ◆ Hasadási nyomvonal detektálás (FTD)
- ◆ Prompt gamma aktivációs vizsgálatok (PGA)
- ◆ Elektron mikropróba vizsgálat (EMPA)

2013.05.13 ELTE

Pattintott kőeszközök 2.

Nyersanyagvizsgálatok

Irodalom

BIRÓ 1998 T. Biró, Katalin Lithic implements and the circulation of raw materials in the Great Hungarian Plain during the Late Neolithic Period - Budapest Magyar Nemzeti Múzeum 1998 1-350

BIRÓ 2004 T. Biró, Katalin Provenancing: methods, possibilities, problems (Exchange and Cultural Contacts in the Neolithic Carpathian Basin and Around: Advances in the Research. 30th 11. 2002.) Antaeus Budapest 2004 27 95-110

BIRÓ et al. 2000 T. Biró, Katalin--T. Dobosi, Viola--Schléder, Zsolt LITOTHECA - Comparative Raw Material Collection of the Hungarian National Museum. Vol. II. - Budapest Magyar Nemzeti Múzeum 2000 1-320 BIRÓ--DOBOSI 1991 T. Biró Katalin--T. Dobosi Viola LITOTHECA - Comparative Raw Material Collection of the Hungarian National Museum - Budapest Magyar Nemzeti Múzeum 1991 1-268

BIRÓ--PÁLOSI 1986 T. Biró Katalin--Pálosi Márta A pattintott kőeszközök nyersanyagának forrásai Magyarországon MÁFIJ Magyar Állami Földtani Intézet Évi Jelentése Budapest 1986 407-435

DOBOSI 1978 T. Dobosi Viola A pattintott kőeszközök nyersanyagáról FolArch Folia Archaeologica Budapest 1978 29 7-19

T. Biró K., Archeometria...
2013.03.13 ELTE